

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤติโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

พุทธวิธีและวิถีครูบากับการพัฒนาสังคม

Buddhist methods and ways of Kruba and social development

ไกรสร แสนวงศ์ Kraisorn sanvong

เสนห์ ใจสิทธิ์ Sane Jaisit

บุญเพลิน ยาวิชัย Boonplern Yavichai

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Lamphun Buddhist College

บทคัดย่อ

“ครูบา” เป็นตำแหน่งของพระสงฆ์ที่ได้นำแนวทางพระธรรมวินัยมาประพฤติปฏิบัติที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดีควรแก่การยกย่องและปฏิบัติตามเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา ผู้ที่ได้รับการพิจารณาคัดสรรแล้วว่ามีศีลาจารวัตรเรียบร้อย มั่นคงในพระธรรมวินัย เป็นที่ยอมรับทั้งส่วนของพระสงฆ์และประชาชนทั่วไป หรือมีผลงานปรากฏแก่ชุมชน เป็นผู้อุทิศชีวิตเพื่อพระพุทธศาสนา เป็นที่พึ่งของประชาชน ในล้านนาพระสงฆ์ผู้มีศีลอันงดงามไม่ต่างพร้อย มีจริยาวัตรเป็นที่เคารพ แก่คนทั่วไป เป็นผู้ปฏิบัติดี สันโดษบวชตั้งแต่เป็นเณร และเป็นพระ ไม่เคยสึก และมีครอบครัวมาก่อน และถึงเวลาอันสมควรแล้วชาวบ้านทั้งหมดจะพร้อมใจกัน ยกยอเอา พระสงฆ์รูปนั้นเป็นครูบา ครูบาจึงเป็นคำยกย่องในฐานะนักบุญ หรือตนบุญเช่น ครูบาเจ้าศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนา เป็นต้น ซึ่งเป็นแนวทางพระธรรมวินัยของพระสงฆ์หรือครูบา วิธีประพฤติปฏิบัติที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดีควรแก่การยกย่องและปฏิบัติตามเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา และมีพุทธวิธีและวิถีการปฏิบัติที่เป็นอัตลักษณ์สำคัญของการพัฒนาสังคม ได้แก่ 1) วิถีครูบาในฐานะเป็นทุนทางวัฒนธรรม อันเป็นพื้นฐานให้เกิดแนวความคิดในการที่จะนำเอาวัฒนธรรมที่ดีงามมาพัฒนาให้เกิดคุณค่าและมูลค่า อันส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีงาม อันได้แก่ วิถีด้านความเชื่อ วิถีด้านอาชีพ และวิถีชีวิต 2) วิถีครูบากับการนำพุทธวิธีในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง โดยได้นำพุทธวิธีของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน ได้แก่ พุทธวิธีในการพัฒนาด้านบุคคล พุทธวิธีในการพัฒนาด้านชุมชน พุทธวิธีในการพัฒนาด้านองค์กร และ 3) หลักพุทธวิธีเชิงจริยธรรมของวิถีครูบา ในฐานะเป็นเครื่องมือพัฒนาในชุมชนให้เกิดสันติสุขในสังคม

[994]

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

"Krua" is a position of monks who have brought the way of discipline to behave well. It is a good role model worthy of praise and practice as a guideline for living according to the Buddhist way. Those who have been selected to have the color of the ceremony. Steadfast in Dharma and Discipline It is accepted by both the monks and the general public. or have works displayed to the community who devoted his life to Buddhism is dependent on the people In Lanna. the precepts are beautiful and unblemished. have ethics that are respectful to the general public. behave well Solitary ordained since being a novice and a monk. never worn out and had a family before And when the time was right. all the villagers would unite and praise the monk as a teacher. Kruba is therefore regarded as a saint. or self merit Kruba Chao Sriwichai Saints of Lanna. etc.. which is the discipline of the monks or teachers. good behavior It is a good role model worthy of praise and practice as a guideline for living according to the Buddhist way. and there are Buddhist methods and ways of practice that are important identities of social development. namely: 1) the way of Kruba as cultural capital which is the basis for the concept of bringing good culture to develop value and value which affects the way of life. well-being. including the way of faith career path and way of life 2) Kruba way of life and the introduction of Buddhist methods to develop a strong community The Buddhist methods of the Lord Buddha have been applied in community development. including the Buddhist methods for personal development. Buddhist methods for community development Buddhist methods for organizational development. and 3) Ethical Buddhist principles of the Kruba way of life. As a development tool in the community to create peace in society

บทนำ

พระสงฆ์ เป็นหมู่สาวกของพระพุทธเจ้า ผู้ซึ่งฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วเลื่อมใส สละเรือนออกบวช ถือวัตร ปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัยที่พระบรมศาสดาสั่งสอนและกำหนดไว้พระสงฆ์

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤติโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

จัดเป็นหนึ่งในพระรัตนตรัย คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ โดยพระสงฆ์ในพระรัตนตรัย หมายถึงเฉพาะพระอริยะสงฆ์ (พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาฎก อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.2548 : 496) พระไตรปิฎกภาษาบาลีได้กล่าวถึงถึง พระสงฆ์ ไว้ 2 ประเภท คือ สาวกสงฆ์ และ ภิกขุสงฆ์สาวกสงฆ์ หรือที่สมัยหลังนิยมเรียกว่า อริยะสงฆ์ คือหมู่พระอริยบุคคล ที่เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า โดยการบรรลุมรรคผล อริยบุคคล 4 ประเภท คือ 1) พระโสดาบัน 2) พระสกทาคามี 3) พระอนาคามี 4) พระอรหันต์ หรือที่สมัยหลังนิยมเรียกว่า สมมุติสงฆ์ คือ หมู่ภิกษุ ที่ได้รับการอุปสมบทตามพระบรมพุทธานุญาต จากพระเถระตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไปเรียกว่าสงฆ์พระสงฆ์ เป็นผู้ซึ่งสละแล้วซึ่งสภาวะความเป็นปัจเจกภาวะ แต่มีชีวิตเพื่อสังคหภาวะ เพื่อชุมชน มีจิตวิญญานเพื่อชุมชน ต้องมีความรู้สึกที่เป็นชุมชน เพราะชีวิตต้องมีความเกี่ยวข้อง มีการติดต่อสื่อสารกันตลอดเวลา ยิ่งในสมัยโบราณด้วยแล้ว วัดหรือพระสงฆ์กลายเป็นศูนย์กลางของชุมชน วัดเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ของชุมชน มีเรื่องอะไรเกิดขึ้นก็มาประชุมกันที่วัด มาร่วมกิจกรรมทางศาสนา พระสงฆ์มาจากลูกชาวบ้าน ในประเด็นนี้ที่มาของพระสงฆ์จะมีความเปลี่ยนแปลงไปมาก เพราะสมัยก่อนผู้ที่ได้อาสนาที่จะบวชเป็นพระเป็นเถระนั้น ต้องเป็นผู้มีสถานภาพทางสังคมมาก่อน อย่างสมัยสุโขทัยเรื่องอำนาจเป็นต้นมา บุคคลผู้มาบวชนั้นต้องเป็นผู้มีสถานภาพที่สูงของสังคมและเมื่อลาสิกขาออกไป ต้องไปเป็นนักปกครอง นักบริหารบ้านเมือง

ในหน้าที่ของพระสงฆ์ และเป็นบทบาทจริงในทางปฏิบัติ ที่พระสงฆ์ที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัยพึงปฏิบัติกัน โดยเฉพาะในด้านหลัก 4 ด้าน อันได้แก่ ด้านการปกครอง ต้องปกครองโดยธรรมเป็นธรรมาภิบาล ปกครองเพื่อเกื้อหนุนให้เกิดการศึกษา ด้านการศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์ ทั้งที่พระสงฆ์กันเองสอนพระเถระด้วยกันเอง และสงเคราะห์กุลบุตร กุลธิดา เพื่อให้ได้รับการศึกษาที่ถูกต้อง พร้อมทั้งวิชาความรู้ จรรยา ความประพฤติ การศึกษาที่สร้างวิถีชีวิตที่เป็นสัมมาทิฐิ การเรียนรู้คู่ความสุข หน้าที่บทบาทด้านการเผยแผ่ งานเผยแผ่เป็นงานที่น่าคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกเผยแผ่สู่ประชาชน เป็นภารกิจที่มีความสำคัญ ในสมัยพุทธกาลพระพุทธองค์ ใช้คำว่าไปประกาศพรหมจรรย์ ประกาศวิถีชีวิตอย่างพรหม อันเป็นชีวิตที่ประเสริฐ นั้นหมายถึง พระสงฆ์ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีของการดำเนินชีวิต สังคมสงฆ์ต้องเป็นสังคมล้าลอง สังคมแบบอย่างหรือสังคมต้นแบบของสังคมชาวบ้านที่ดีให้ได้ สังคมสงฆ์ต้องเป็นระเบียบ ต้องมีการจัดระเบียบสังคมสงฆ์ให้ดีขึ้นก่อนที่พระพุทธเจ้าจะเสด็จดับขันธปรินิพพานพระองค์ไม่ได้ทรงแต่งตั้งผู้ใดให้เป็นศาสดาสืบต่อจากพระองค์ นอกจากจะทรงประทานพุทธพจน์ที่เปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของพระองค์ไว้ว่า พระธรรม

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤติโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

และวินัยที่มีเราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วจักเป็นศาสนาของเธอทั้งหลาย เมื่อเราล่วงลับไปแล้ว นี่แสดงว่า ในสมัยพุทธเจ้ายังทรงพระชนมอยู่นั้นยังไม่มีพระไตรปิฎกบันทึกคำสอนดังที่เราทราบกันอยู่ในปัจจุบัน พุทธวจนะหรือคำสอนของพระพุทธเจ้ามีชื่อเรียกกันในสมัยนั้น 2 อย่าง (วิไลลักษณ์ ศรีป่าซาง.2553 : 15) คือ 1) เรียก พุทธมจจริย (พหุมาจจริย) ดังพุทธวจนะที่ตรัสเมื่อครั้งทรงส่งพระอรหันตสาวก ๖0 รูป ไปเผยแผ่พระศาสนาครั้งแรกว่า จรณ ภิกขเว. จาริกัม พุทฺชนหิตาย พุทฺชนสุขาย โลกานุกมปาย. อตถาย หิตาย สุขาย. เทวมนุสฺसानัม เทเสตุ ภิกขเว ธมฺมํ อาทิกถยานมฺ มชฺฌกถยานมฺ ปริโยสานกถยานมฺ สาทถํ สพฺพทณฺห์ เกวลปรีณณมฺ ปรีสุทฺธํ พุทฺทมจจริยํ ปกาเสสิฯ ภิกขุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวไปเพื่อประโยชน์ แก่กุลแก่พหูชน เพื่อความสุขแก่พหูชน เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์แก่กุล เพื่อความสุขแก่ เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ภิกขุทั้งหลายพวกเธอจงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพหุมาจจริย พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ อันบริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส.2535 : 87)

ในลัทธิพระพุทธศาสนาผู้ที่มีศีลอันงดงามไม่ต่างพร้อย มีจริยาวัตรเป็นที่เคารพ แก่คนทั่วไป เป็นผู้ปฏิบัติดี สันโดษบวชตั้งแต่เป็นเณร และเป็นพระ ไม่เคยสึก และมีครอบครัวมาก่อน และถึงเวลาอันสมควรแล้วชาวบ้านทั้งหมดจะพร้อมใจกัน ยกย่องเอา พระรูปนั้นเป็นครูบา ครูบา หมายถึง ครูบา เป็น ตำแหน่งของพระสงฆ์ที่ได้รับการพิจารณาตัดสินแล้วว่า มีศีลาจารวัตรเรียบร้อย มั่นคงในพระธรรม วินัย เป็นที่ยอมรับทั้งส่วนของพระสงฆ์และประชาชนทั่วไป หรือมีผลงานปรากฏแก่ชุมชน เป็นผู้อุทิศ ชีวิตเพื่อพระพุทธศาสนา เป็นที่พึ่งของประชาชน เชี่ยวชาญในการจารและคัมภีร์ใบลาน อายุต้อง ๖0 ปีขึ้นไป และพรรษา 40 พรรษา ไม่นิยมเรียกขานตนเองหรือกำหนดให้บุคคลอื่นเรียกแต่พระรูปนั้น ต้องมีอายุพรรษาแก่พอสมควร ถึงเป็นครูบาได้ครูบา คือคำที่ใช้เรียกขานพระเถระผู้เป็นที่เคารพนับถือ ซึ่งมักจะมีอายุประมาณ 50 ปีขึ้นไป ครูบา ไม่ใช่คำที่กำหนดขึ้นเพื่อเรียกขานตัวเอง ผู้ที่จะเป็นครูบา นั้นมีเงื่อนไขอยู่ 3 ข้อ คือ 1) เป็นพระสงฆ์ที่มีอายุพรรษามาก (ทั้งอายุและอายุการบวช) 2) ต้องปฏิบัติ ดีปฏิบัติชอบ (ตลอดอายุการบวช) และ 3) สร้างสิ่งดีสิ่งงามกับพระศาสนาซึ่งอาจหมายถึง ศาสนสถาน หรืออื่น ๆ

ครูบาเจ้า นั้น เป็นคำยกย่องในฐานะนักบุญ หรือตบณูญ (คำว่า ตบณูญนี้ ต้องอธิบายยาว ค่อยติดตามในตอนหลัง) เช่น ครูบาเจ้าศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนา เป็นต้น และอีกความหมายหนึ่ง ตามที่บัณฑิตทางอักขระล้านนาบางท่านกล่าวว่า หมายถึง ครูบาที่เป็นเจ้า คือ มีเชื้อทางเจ้านายฝ่าย

เหนือ เช่น ครูบาเจ้าเกษม เขมโก วิถีครูบา ซึ่งเป็นแนวทางพระธรรมวินัยของพระสงฆ์หรือครูบา วิธีประพฤติปฏิบัติที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดีควรแก่การยกย่องและปฏิบัติตามเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยมีครูบาปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างโดยยึดหลักไม่เบียดเบียนชีวิตของผู้อื่น (พระครูพุทธนิมิตตมุนี.2553 : 122)ในที่นี้ขอกล่าวอ้างถึงพระครูพัฒนกิจจานุรักษ์ (ครูบาวงค์) นับเป็นพระอริยสงฆ์รูปหนึ่งของล้านนา ได้รับฉายานามว่า “เทพเจ้าชาวกระเหรี่ยง” พระคุณท่านได้เจริญรอยตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และได้ทุ่มเทเสียสละให้กับงานพระพุทธศาสนา สงเคราะห์ชุมชนมาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน ปรากฏผลงานให้เห็นเป็นประจักษ์จำนวนมาก หากแบ่งงานตามองค์การปกครองคณะสงฆ์ทั้ง 4 ประการ คือ งานปกครอง งานศึกษา งานเผยแผ่ และงานสาธารณูปการ

การพัฒนาชุมชนเป็นการมุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในแต่ละชุมชนโดยให้เกิดการพัฒนาพร้อมกัน ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง และระบบโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาชุมชนตั้งอยู่บนพื้นฐานของบริบทของแต่ละชุมชนที่มีความแตกต่างกัน ความเชื่อ วัฒนธรรม จึงส่งผลให้การพัฒนาแตกต่างกันในแต่ละชุมชน การพัฒนาชุมชนที่อาศัยสินทรัพย์ของชุมชนเป็นรากฐานเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงของชุมชนอย่างเข้มแข็งมาจากภายในชุมชน ความคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน ริเริ่มจากภายนอกสู่ภายใน ใช้ความอ่อนแอเป็นฐาน คิดว่าคนในใช้การไม่ได้ต้องพึ่งภายนอกให้เปลี่ยนแนวทางการพัฒนา แต่ใช้ความเข้มแข็งเป็นฐาน คิดเพื่อว่าคนในชุมชนมีสติปัญญา มีความสามารถ งานสำเร็จโดยสมาชิกในชุมชน เราต้องเริ่มจากฐาน คือ สินทรัพย์ชุมชน ชุมพลังชุมชนต้องมองอย่างจริงจังจริงใจว่าคืออะไร อยู่ที่ไหน สำคัญอย่างไร มีเท่าไร จะเอามาใช้อย่างไร ซึ่งทุนชุมชนไม่ได้ หมายถึง ทุนที่เป็นเงินตราเท่านั้น แต่หมายรวมถึง ทุนธรรมชาติได้แก่ ดิน น้ำป่า ซึ่งแต่ละสังคมมีทุนธรรมชาติที่แตกต่างกัน ทุนธรรมชาติเป็นตัวกำหนดศักยภาพในการดำเนินอาชีพของชุมชน การพัฒนาชุมชนให้ประสบผลสำเร็จนั้น จะต้องเริ่มจากตัวคนในชุมชนก่อน และทุกคนล้วนมีความสามารถมีภูมิปัญญาเป็นของตนเองสามารถพึ่งพาตนเองได้ เรียนรู้ที่จะจัดการทุนในชุมชนที่มีมาสร้างเป็นงาน อาชีพต่างๆ ชุมชนก็จะกลายเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ดังนั้น เขียนจึงมีความสนใจถึงพุทธวิธี และวิถีครูบากับการพัฒนาสังคม จึงได้นำเสนอบทเรียนของพระครูบาชัยวงศาพัฒนา ซึ่งเป็นพระสงฆ์ “ครูบา” ที่ได้นำแบบอย่างครูบามาประพฤติปฏิบัติ ทั้งยังมีชุมชนที่ได้นำคำสอนและวิถีชุมชนมาปฏิบัติจนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นการนำเสนอวิธีและวิถีการปฏิบัติของพระสงฆ์ที่เป็นอัตลักษณ์สำคัญของการพัฒนาสังคม

วิถีครูบาในฐานะเป็นทุนทางวัฒนธรรม

ทุนทางวัฒนธรรม เป็นพื้นฐานให้เกิดแนวความคิดในการที่จะนำเอาวัฒนธรรมที่ดีงามมาพัฒนาให้เกิดคุณค่าและมูลค่า อันส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีงามในที่สุด ดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า

“...ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ผู้มีความเป็นเลิศในการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริงท่านเป็นบุคคลสำคัญทางพระพุทธศาสนาอีกองค์หนึ่งตั้งแต่ชีวิตในวัยเด็ก...” สะท้อนให้เห็นว่า ท่านเกิดในตระกูลชาวไร่ชาวนาที่ยากจน แม้ว่าครอบครัวของท่านต้องดิ้นรนต่อสู้กับความอดทนลำบาก แต่ก็ไม่ได้ละทิ้งเรื่องการทำบุญให้ทาน ข้าวที่แบ่งไว้ทำบุญ แม้จะแบ่งให้ลูกทุกคนๆละบั้น ไปใส่บาตรบูชาพระพุทธรูปทุกวันพระ ท่านเป็นผู้มีความกตัญญูมาตั้งแต่เด็ก และท่านมีนิสัยเสียสละให้ผู้อื่นก่อนเสมอ เมื่อท่านอายุ 13 ปี ได้บรรพชาเป็นสามเณร ด้วยผลบุญที่ท่านได้บำเพ็ญมาตั้งแต่ปางก่อนในอดีตชาติ และได้รับการอบรมสั่งสอนจากพระสงฆ์ครูบาอาจารย์ในชาตินี้จึงดลบันดาลให้ท่านมีความเปื้อนหนายต่อชีวิตทางโลก อันเป็นทุกขัง อนิจจัง อนัตตา การเผยแผ่ธรรม นับเป็นงานหลักของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นับตั้งแต่พระองค์ทรงตรัสรู้จนตรัสสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว ได้เริ่มงานประกาศพระศาสนาเผยแผ่ธรรมแก้ปัญหาวิกฤติทั้ง 5 จนกระทั่งมีพระสาวกพอที่จะทำงานด้านการเผยแผ่ธรรมแล้ว พระองค์ได้ส่งพระสาวกเหล่านั้นออกไปประกาศพระศาสนาตามบ้านเมืองต่างๆ โดยทรงมอบนโยบายการเผยแผ่พระศาสนา ดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า

“...ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เริ่มงานเผยแผ่พระพุทธศาสนามาตั้งแต่ครั้งที่ท่านอุปสมบทใหม่ ๆ โดยการเดินธุดงค์ไปตามป่าเขาผ่านหมู่ชาวกระเหรี่ยง...” สะท้อนให้เห็นว่า ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เผยแผ่พระพุทธศาสนาในท้องที่จังหวัดลำพูน เชียงใหม่ ตาก แม่ฮ่องสอน และชายแดนประเทศพม่า ท่านได้อบรมสั่งสอนให้ชาวเขาเคารพนับถือพระพุทธศาสนา ปฏิบัติตามแนวคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จนกระทั่งท่านได้มาจำพรรษาเป็นการถาวร ณ วัดพระพุทธบาทห้วยต้ม ท่านก็ได้ดำเนินงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดย ทั้งในด้านการเทศนา การอบรมศีลธรรม และการประพันธ์ผลงานการประพันธ์ที่โดดเด่น เช่น ครว้าก้อมคำสอนครูบาวงศ์ ธรรมมังคละสร้อย การเผยแผ่ธรรม แม้ว่าท่านจะไม่นักเทศน์ที่มีความชำนาญเรื่องการเทศนาวิธี แต่พระคุณท่านก็ใช้วิธีการเผยแผ่แบบบูรณาการ คือการแสดงออกทางข้อวัตรปฏิบัติที่สงบเรียบร้อย ตามหลักของพระสงฆ์ผู้เป็นสุปฏิปันโนบุคคล คือ พระผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ อากัปกิริยาที่สงบเรียบร้อยของท่าน เจริญรอยตามพระอริยบุคคลผู้เป็นครูบาอาจารย์ คือ ครูบาชัยลังกา ครูบาพรหมา ผู้เป็นพระ

อุปัชฌาย์ ครูบาเจ้าศรีวิชัย ครูบาอภิชัยขาวปีผู้เป็นอาจารย์ ก็ทำให้ผู้ที่ได้พบเห็นท่านเกิดความศรัทธาเลื่อมใส ถวายความเคารพนับถือท่าน เหมือนอุปติสสะมานพเห็นกิริยาอันสงบเรียบร้อยของพระอัสสชิแล้วเกิดความเลื่อมใส โดยเฉพาะชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง ที่ยกย่องท่านว่าเป็น “เทพเจ้าแห่งชาวกระเหรี่ยง” ซึ่งก็ไม่ผิดไปจากความเป็นจริงนัก เพราะบ่อยครั้งที่เราได้เห็นภาพชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงนอนราบลงกับพื้น ให้ท่านเดินไปบนหลังของเขาด้วยความเชื่อว่าการกระทำดังกล่าว จะส่งผลให้เขาหายจากโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ และเป็นสิริมงคลแก่ตัวเขาด้วย อาศัยความศรัทธาของหมู่ชน และกิตติศัพท์แห่งการประพฤติปฏิบัติชอบของท่านดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้ว่า “...งานด้านการเผยแผ่ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาท่านไม่พูดมาก ท่านเผยแผ่ธรรมะโดยการเล่านิทาน ปฏิบัติตนให้ดูเป็นแบบอย่างจึงทำให้ชาวบ้าน เกิดความศรัทธา...” จะเห็นได้ว่าในครั้งอดีตกาล เมื่อ(อุปติสสะ) พระอัสสชิ มีความสงบกาย สงบใจ ออกเดินบิณฑบาต อุปติสสะเห็นจึงเกิดความเลื่อมใส มินัยน์ตาทอดลง ครูบาจะครองผ้าอยู่ตลอดเวลาจะปฏิบัติศาสนกิจด้วยความเมตตา และคอยช่วยเหลืองานบุญต่างๆของชาวบ้านท่านไม่เคยปฏิเสธ และท่านไม่เคยเรียกร้องอะไร เวลาจากการว่างงานท่านจะนั่งสมาธิ เมื่อชุมชนเห็นการประพฤติปฏิบัติของครูบาจึงเกิดความเลื่อมใสศรัทธาอย่างแรงกล้า และการเผยแผ่ธรรมะของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ในสมัยก่อนคือ การเล่านิทาน กล่าวคือ การปฏิบัติธรรมให้ดูเป็นตัวอย่างการปฏิบัติธรรมของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา นั้นท่านเจริญรอยตามครูบาอาจารย์ที่ท่านเข้ารับการศึกษามาตั้งแต่วัยยังเป็นเด็กวัด บรรพชาเป็นสามเณร และอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ตามประวัติกล่าวไว้ว่าเมื่อท่านยังเป็นเด็กวัดอยู่นั้น ได้รับการศึกษาอบรมจากสำนักของพระอาจารย์พุทธิมา ผู้มีศักดิ์เป็นน้าของท่าน เมื่อบรรพชาเป็นสามเณรนั้น ได้รับการศึกษาอบรมจากสำนักของครูบาชัยลังกา ผู้เป็นพระอุปัชฌาย์ และเมื่ออุปสมบทเป็นพระภิกษุครั้งแรกก็มีพระสุพรหมยานเถร (ครูบาพรหมา พรหมจโก) วัดพระพุทธบาทตากผ้า เป็นพระอุปัชฌาย์อาจารย์สอนข้อวัตรปฏิบัติตามแนวของพระสงฆ์ฝ่ายอรัญญวาสี ที่ยึดถือการปฏิบัติธรรมเจริญสมาธิกรรมฐานมาโดยตลอด เป็นเหตุให้พระคุณท่านประพฤติปฏิบัติตามแนวที่ครูบาอาจารย์อบรมสั่งสอนมา ต่อมาเมื่อท่านเจริญด้วยอายุโสพรรณษา มีกุลบุตรที่บรรพชาอุปสมบทเข้ามาฝากตัวเป็นศิษย์ของท่าน ก็ยึดหลักปฏิบัติตามท่านมาตลอด โดยเฉพาะการสมาทานมั่งสิริวัติ งดเว้นจากการฉันทะสัตว์ทุกชนิด บรรดาศิษย์ทั้งที่เป็นบรรพชิต และคฤหัสถ์ ถือปฏิบัติตามท่านด้วยความสมัครใจไม่มีใครบังคับ แม้จนกระทั่งปัจจุบันนี้ พระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธบาทห้วยต้ม และประชาชนในหมู่บ้านต่างๆ ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่รอบวัดพระพุทธบาทห้วยต้มจำนวน 10 หมู่บ้าน คือ บ้านห้วยต้ม บ้านเด่นยางมูล บ้านหนอง บ้านหนองนา บ้านเด่นทราย บ้านหนองเกียง บ้านชัย

วงศ์ บ้านพระบาทพัฒนา บ้านศรีเวียงชัย และบ้านหนองปู จากการฟังการเล่านิทานเปรียบเทียบในเรื่องของการฆ่าสัตว์ และเปรียบกับ ถ้าหากสัตว์ตัวนั้นเป็นบรรพบุรุษ ของพวกเจ้ามาเกิดใหม่ในชาตินี้ละ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาให้แนวคิด ชาวบ้านจึงไม่รับประทานเนื้อสัตว์มาจนถึงบัดนี้ โดยเฉพาะบริเวณ พระเจดีย์ศรีเวียงชัย วัดหนองวัวเฒ่า เมื่อเราเดินทางจะเข้าไปนมัสการพระเจดีย์ จะมีป้อมยามของเจ้าหน้าที่ในหมู่บ้านคอยสอบถามและตรวจตราดู ยานพาหนะของเรา เพื่อป้องกันการนำเนื้อสัตว์เข้าไปภายในบริเวณดังกล่าว ซึ่งชาวกระเหรี่ยง ถือเป็นดินแดนที่ศักดิ์สิทธิ์ของเขาโดยตลอด ดังผู้ให้ข้อมูลหลัก

กล่าวไว้ว่า “...ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านได้ออกจุดด้อยเผยแผ่ธรรมแก่ชาวเขา และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างเพื่อเป็นกุศโลบายให้ชาวกระเหรี่ยงได้เข้าใจด้วยวิธีธรรมชาติ...” สะท้อนให้เห็นว่า ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างเพื่อสื่อความหมายให้ชาวกระเหรี่ยงเข้าใจโดยธรรมชาติ เช่น การเลือกฉันทน์แทนเนื้อสัตว์ เพราะชาวกระเหรี่ยงไม่มีความรู้ อ่านหนังสือไม่ได้ ไม่รู้ภาษา ยากนักที่จะสอนหลักธรรมให้ชาวกระเหรี่ยงได้เข้าใจในระยะเวลานั้นๆ มีเพียงการทำให้ดูเป็นตัวอย่างเท่านั้น เพื่อให้ชาวกระเหรี่ยงได้นำกลับไปพิจารณาประกอบการตัดสินใจ เป็นวิธีที่ดีที่สุดในตอนนั้น

วิถีครูบากับการนำพุทธวิธีในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง

การพัฒนาชุมชน ตามหลักการพื้นฐานเป็นกระบวนการให้การศึกษา แก่ประชาชนเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ หรือช่วยตนเองได้ ในการคิด ตัดสินใจ และดำเนินการแก้ปัญหา ตลอดจนตอบสนองความต้องการของตนเอง และส่วนรวม การพัฒนาความคิด ความสามารถของประชาชนให้เกิดความเชื่อมั่น ช่วยเหลือตนเอง เพื่อบ้าน และชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เพื่อส่งเสริมและปรับปรุงภาวะต่างๆ ทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่างๆ ให้ดีขึ้นซึ่งเป็นการกระทำร่วมกันของผู้คนในท้องถิ่น วิถีครูบากับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งในชุมชนบ้านห้วยด้อม ในสมัยพุทธกาล ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระราชาผู้ปกครองแคว้นต่างๆ แม้จะยังไม่มียุทธวิธีเหมือนปัจจุบัน แต่ก็มีกล่าวถึงพุทธกรณียกิจของพระพุทธเจ้าที่ทรงบำเพ็ญเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน เช่น การศึกษา พระพุทธองค์ทรงสอนพุทธบริษัททั้ง 4 ให้ตั้งใจศึกษาธรรมะ โดยใช้หลักไตรสิกขา คือ สีลสิกขา จิตตสิกขา และปัญญาสิกขา บุคคลใดที่ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤติโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

ก็จะทรงยกย่องให้เป็นเอตทัคคะ ดังเช่น พระองค์ทรงยกย่องพระราหุลเถระว่าเป็นผู้เลิศในการใคร่ต่อการศึกษาห้วยต้ม

ผลงานการพัฒนาชุมชนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา นับเป็นพระอริยสงฆ์รูปหนึ่งของล้านนา พระคุณท่านได้เจริญรอยตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และได้ทุ่มเทเสียสละให้กับงานพระพุทธศาสนา พัฒนาชุมชนมาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน “...การพัฒนา ไม่ว่าจะพัฒนาตนเอง หรือการพัฒนาชุมชน มันคือ การเปลี่ยนแปลง ทำให้ดียิ่งๆ ขึ้นไปและถ้าหากไม่รู้จักพัฒนาตนเองและสังคมในชุมชน แสดงว่าบุคคลเหล่านั้น หรือชุมชนและประเทศนั้น ขาดการพัฒนาในทุกๆด้าน จะส่งผลให้ชุมชนหรือประเทศเราเป็นประเทศที่ล้าหลัง...” สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนา ไม่ว่าจะพัฒนาบุคคล หรือฆราวาส ย่อมมีเป้าหมายในการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ทุกคนต้องร่วมด้วยช่วยเหลือนกันการพัฒนาสังคมต้องมีการวางแผนร่วมกัน การพัฒนาในทางพระพุทธศาสนา มุ่งเน้นผลที่เกิดขึ้นคือ ความสุขของมนุษย์เท่านั้น ยังมีความสอดคล้องกับความคิดเห็น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเตรียมการของมนุษย์ไว้ล่วงหน้า ในลักษณะของแผนและโครงการ แล้วบริหารหรือจัดการให้เป็นไปตามแผนและโครงการจนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ รวมถึงการวางแผนนั้นต้องนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ด้วย เพื่อเป็นการวางแผนที่ยั่งยืนสามารถนำมาถ่ายทอดได้

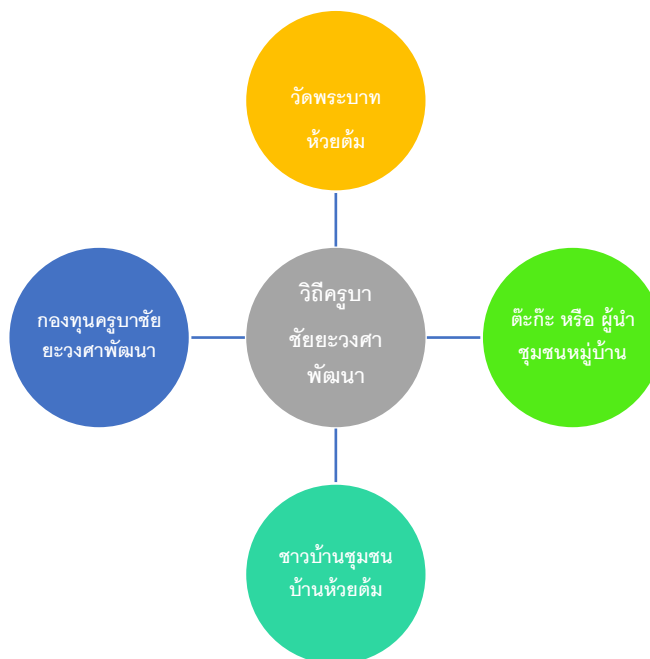
วิถีชีวิตชุมชนพระบาทห้วยต้ม “เครื่องเงินลือเลื่อง ถิ่นเมืองครูบาผ้าทองงามตา เด่นสง่าพระบาทห้วยต้ม” ซึ่งเป็นคำขวัญประจำหมู่บ้านปี 2534 -2554 ปัจจุบันชุมชนพระบาทห้วยต้มมีการขยายตัวของชุมชนอย่างรวดเร็ว มีการแยกหมู่บ้านอย่างเป็นทางการและมีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว คือ การอพยพเข้ามาของชาวเขาตามญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงและบอกต่อกัน แหล่งที่มาของชาวเขาอพยพ จังหวัดตาก จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ชุมชนพระบาทห้วยต้มเป็นชาวเขาเผ่าปกาเกอญอ อยู่รวมกันเป็นชุมชนใหญ่มี 10 หมู่บ้าน ชาวเขาที่อาศัยอยู่รวมกันใหญ่ที่สุดในจังหวัดลำพูน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มสะกอ ซึ่งมีจำนวนมากและกลุ่มโป ปัจจุบันมีจำนวน 2.419 ครัวเรือน ประชากร ทั้งหมดมีจำนวน 11.253 คน มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ถือสีกินมังสวิรัต ไม่ดื่มของมึนเมาและห้ามจำหน่าย ยึดมั่น ปฏิบัติตามพระศาสนาและคำสั่งสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา มีการพึ่งพาอาศัยและเอื้ออาทรต่อกัน มีความสามัคคี มีการร่วมมือกันสูง มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชนเผ่า มีสถานที่ท่องเที่ยว โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณีวัฒนธรรม ควรค่าแก่การดำรงรักษาไว้ เป็นแหล่งเรียนรู้อาเซียนมากมาย อาชีพเสริมที่ทำรายได้ให้กับชุมชน ได้แก่ การทำเครื่องเงิน ทอผ้าด้วยมือ

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤติโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

การแปรรูปจากผ้าทอ ตีเหล็ก ขุดศิลาแลงและการจักสาน มีการพัฒนาจนเกิดเป็น ผลิตภัณฑ์ OTOP ของชุมชนที่ได้รับการยอมรับจากลูกค้าและนักท่องเที่ยว สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนจนถึงปัจจุบันนี้

จากความเชื่อเรื่องการนับถือผีปู่ย่า ผีบ้านผีเรือน ของชาวกะเหรี่ยงในสมัยก่อน ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ได้บิดนทบาทสิ่งของเหล่านั้น เช่น มีดฆ่าสัตว์ หม้อไหในการเลี้ยงผี ชาวกะเหรี่ยงได้ถวายให้ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านจึงได้มอบผ้าสามผืนให้แก่ชาวกะเหรี่ยงกลุ่มนั้น คือ ท่านได้มอบผ้าไตรสรณคมณ์ และกล่าวบทสวดไตรสรณคมณ์ จากนั้นก็ให้ชาวบ้านรับศีล ตอนนั้นชาวบ้านห่มผ้าสามผืนแล้วให้ชาวบ้านรับศีล รักษาศีล หมั่นทำบุญ ให้ทาน และการเจริญภาวนา เพื่อเป็นการพัฒนาตนเองด้านจิตใจ และการพัฒนาด้านความสามารถในการเป็นผู้นำ ท่านมีแนวทางในการพัฒนาผู้นำ

ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนทุกคนนับถือศาสนาพุทธ เลื่อมใสและศรัทธา ในพระพุทธศาสนาเป็นบุคคลสำคัญ ทางพระพุทธศาสนา อีกองค์หนึ่ง ที่ชาวเขาเผ่าปาเกอญอให้ความเคารพและศรัทธา รวมทั้งคนพื้นราบ ซึ่งตอนที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ ท่านได้ดำริคิดสร้างศาสนวัตถุ ศาสนสถาน เช่น วัดพระพุทธบาทห้วยต้ม เจดีย์ศรีเวียงชัย เพื่อดึงและปลุกจิตศรัทธาให้เกิดในคณะศิษย์ และเป็นบุคคลสำคัญที่สร้างความเจริญให้แก่วัดและชุมชนพระบาทห้วยต้ม

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤติโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

เริ่มต้นการสร้างผู้นำ หลังจากเกิดการมาอาศัยอยู่ร่วมกันของชาวบ้านที่มีจำนวนมากขึ้นทุกวัน การสร้างผู้นำจึงจำเป็นต้องมีเพื่อให้ช่วยต่อการปกครองและการพัฒนาในอนาคต ในครั้งที่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ยังมีชีวิตท่านได้สร้างผู้นำชุมชน ที่เรียกว่า ต๊ะกะ ขึ้นมาดั่งคล้ายกับ พระพุทธเจ้าที่ทรงเล็งเห็นว่า ต๊ะกะ คือ บุคคลที่บรรลุนิพพาน เป็นอริยบุคคล จะต้องมีคนนับถือ เป็นบุคคลตัวอย่าง มีผู้คนปฏิบัติตาม หรือที่เรียกว่า คนมีศรัทธาจริง หลังจากที ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ได้สร้างผู้นำชุมชนได้แล้ว ผู้นำ จึงต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำชุมชนที่จะต้องเป็นตัวเชื่อมระหว่างชาวบ้านกับครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ในสมัยก่อนท่านจะแบ่ง ผู้นำชุมชน 1 คน / 100 คน เช่น การเผยแผ่ศาสนาในครั้งพุทธกาลก็เช่นกัน ในสมัยพระโมคคัลลานะ 1 รูป สามารถไปเผยแผ่ต่อได้อีก 500 คน ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ได้ใช้หลักพระพุทธศาสนา อย่างเดียวกันในการหาจุดหลักของใครคนใดคนหนึ่ง เพื่อให้ธรรมะสอนไปได้อย่างรวดเร็ว และสัมฤทธิ์ผลได้มากที่สุด เมื่อครูบาชัยยะวงศาพัฒนา มีคำสั่งมายังผู้นำชุมชนคนนี้เพียงคนเดียว สามารถที่จะสั่งคนในชุมชน 100 คน ได้และ ต๊ะกะ สามารถทำให้ชาวบ้านเกิดความศรัทธาในตัวของท่านได้และชาวบ้านเหล่านี้ยังเกิดความศรัทธาต่อ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา โดยมาขอสมัครเป็นลูกศิษย์ หลังจากทีสร้างผู้นำชุมชนได้สำเร็จแล้ว ท่านจึงได้กลับมาสร้างวัดต่อไป

ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ได้สร้างวัดพระบาทห้วยต้ม โดยใช้วิธีปรึกษากับ ต๊ะกะเพื่อวางแผนร่วมกันกับผู้นำชุมชน จากนั้นผู้นำชุมชนได้นำเรื่องการประชุมในการสร้างวัด ไปบอกกล่าวประสานงานกับชาวบ้าน หลังจากทีชาวบ้านเข้าใจวัตถุประสงค์ในการสร้างวัดแล้ว วันต่อมาชาวบ้านได้มารวมตัวร่วมกันสร้างวัดอย่างพร้อมเพรียงโดยที่ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ไม่ต้องมาควบคุมสั่งการในสมัยนั้น ต๊ะกะ มีอยู่ 4 คน เป็นผู้นำชาวบ้านสร้างวัดในครั้งนั้น ก่อนที ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาจะมรณภาพ ท่านได้ปรึกษาสั่งการกับ พระรูปหนึ่ง และ ต๊ะกะ ว่า ถ้าท่านมรณภาพแล้ว อย่าได้นำร่างกายของท่านมาเผา เพราะร่างกายของท่านจะเลี้ยงดูวัด จะเป็นค่าน้ำ ค่าไฟ และค่าใช้จ่ายรวมไปถึงค่าบูรณะปฏิสังขรณ์วัดพระบาทห้วยต้มและชาวบ้านทุกคนในชุมชนบ้านห้วยต้ม ต๊ะกะและชาวบ้านก็รับรู้ร่วมกัน ในปัจจุบันร่างกายของ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา กลายเป็น ค่าน้ำ ค่าไฟ เป็นจริงทุกอย่างตามที่ท่านได้กล่าวไว้ก่อนจากไป

ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ได้มรณภาพ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2543 ตอนนีท่านเหลือแต่ร่างกาย ในวัดพระบาทห้วยต้ม เมื่อมีผู้มาสักการบูชา มาร่วมทำบุญบริจาค ทุกครั้งเงินที่ได้จากตู้บริจาคจะมีพระในวัดรูปหนึ่ง เป็นผู้ทำหน้าที่ดูแลการเงินตรงนี้ ต๊ะกะ และชาวบ้านไม่ได้เข้ามามีส่วนรับผิดชอบ เพราะว่าชุมชนบ้านห้วยต้ม มีความเชื่อใจกันและกันไม่เคยมีความขัดแย้ง ไม่เคยมีปัญหา

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤติโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

เรื่องเงินทอง หลังจากที ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ได้มรณภาพลง ผู้ที่ต้องดำเนินงานสานต่อในการพัฒนาวัดและชุมชน คือ ต๊ะกะ จะเป็นผู้ที่บอกกล่าวกำหนดการในงานต่างๆ เช่น อีกสองวันจะถึงวันพระ อีกหนึ่งเดือนจะเป็นประเพณีเปลี่ยนผ้าให้ครูบา อีกสองเดือนเราจะร่วมสร้างต้นคร้วตาน ต๊ะกะจะแจ้งกำหนดการต่างๆ ให้ชาวบ้านได้รู้ล่วงหน้า ส่วนพระ จะปฏิบัติศาสนกิจอย่างเดียว ถ้าเปรียบ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เป็นม้า ในขณะนี้ ท่านก็เป็นม้าที่มึนเท้าทั้งสี่ เตรียมขับเคลื่อนที่ไปข้างหน้าในด้านการพัฒนาต่อไป ถึงแม้ท่านจะไม่มีชีวิต แต่ร่างกายของท่านจะอยู่เหนือการเวลา เพราะถึงแม้ว่าท่านจะไม่อยู่แต่หลักคำสอน หลักปฏิบัติ กลไก ที่ท่านวางไว้ คือ หลักการบริหารรัฐศาสนตร์ นั้นเอง นอกจากท่านจะสร้างชุมชนและสร้างผู้นำ รวมไปถึงการสร้างวัด บุรณปฏิสังขรณ์ ต่างๆ เป็นที่ประจักษ์

ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านได้วางผังเมืองของหมู่บ้านไว้เป็นสัดส่วน คือ หมู่บ้านห้วยต้มต้องเป็นซอย มีวัดพระบาทห้วยต้ม เจดีย์ศรีเวียงชัย โรงเรียนห้วยต้ม ใจบ้าน วางระบบไฟฟ้าไว้ใต้ดิน ช่างไฟได้ยื่น พวกกันหัวเราะเสียงดัง ท่านบอกว่า คนที่เขายู่อีกซีกโลก เขาวางระบบกันแบบนี้หมดแล้ว และการวางระบบประปา เพื่อให้่ายต่อการจ่ายน้ำให้ชาวบ้านได้ใช้ อย่างสะดวกสบายในหมู่บ้านจะเป็นซอยคล้ายบ้านจัดสรรในสมัยนี้ เพื่อ่ายต่อการดูแล การปกครอง และป้องกันตรวจตราจะจัดเป็นหมวด และแบ่งเป็นซอย ท่านบอกว่า วันหนึ่งมันจะเป็นนครของกะเหรี่ยง จะเป็นนครที่มากด้วยประเพณี และเป็นที่สงบจิตใจของทุกคน เมื่อมีบ้านแล้วต้องมีใจบ้าน

การสร้างใจบ้าน คือ สถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมของ ต๊ะกะ จะมานัดพบปะพูดคุยวางแผนการพัฒนาชุมชนในครั้งต่อไป นัดมาพบกันทุกวันพระในช่วงบ่ายสามโมง มาพบกันทุกสักรวมไปถึงการสวดมนต์ ที่สำคัญ ต๊ะกะ จะมีความรู้ความเข้าใจ ศีล 5 ได้อย่างถ่องแท้ เพราะทุกคนคิดว่า ศีล 5 คือ ข้อห้าม แต่ศีล 5 ของ ต๊ะกะ คือ ข้อปฏิบัติ เช่น ทำไม ต๊ะกะ ไม่กินเนื้อสัตว์ ต๊ะกะ ให้เหตุผลว่า ไม่กลัวบาปแต่สงสาร ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา สอนให้เรารู้จักพรหมวิหาร 4 เพราะเป็นหัวใจของศีล ถ้าเรามีความเมตตาเราจะไม่อยากกินเนื้อสัตว์ ก็เหมือนสัตว์มันกลัวเรามันเลยต้องหนีเรา แต่ผักมันไม่กลัวเรามันเลยไม่หนีเรา คนในชุมชนจะเน้นศีลข้อ 1 กับศีลข้อ 5 หมายถึง ของมีนเมาทั้งหลายไม่ควรจะมีในชุมชนของเรา เพราะว่าของมีนเมาทั้งหลายมันเป็นสิ่งบั่นทอนชีวิต คนเราปกติจะมีปัญญา มีความคิด แต่ถ้าเมาเหล้าสติจะถูกทำลาย สติพินเพื่อน แสดงว่า สติไม่ปกติ ศีลข้อ 3 เช่นคนในชุมชนถ้าเขาแต่งงานแล้วเขาจะแสดงออกโดยการที่เขาจะเปลี่ยนชุด ถ้าเป็นสาวใส่ชุดผ้าฝืนเดียวยาวลวดสีขาว แต่ถ้าแต่งงานแล้วต้องใส่เสื้อผ้าสองท่อน แสดงว่าแต่งงานแล้ว มีอยู่หนึ่งเผ่าชื่อ เผ่าโปว์ ถ้าเขาแต่งงาน

แล้วเขาจะมีรอยสักที่ข้อเท้า เป็นสัญลักษณ์เป็นวงกลม ตะเกียะ จะเป็นคนสักให้เป็นเครื่องหมายที่แสดงตนว่า แต่งงานแล้ว ส่วนศีลข้อ 2 การลักขโมย ที่ชุมชนห้วยต้มจะไม่มีขโมย สังเกตดูได้จาก ประตูจะไม่มีการล็อกน ก้าแพงบ้าน หรือรั้วบ้านก็ไม่ต้องสร้าง เพราะเราไม่เลี้ยงสัตว์อยู่แล้วไม่ต้องกลัวว่าสัตว์จะมากินของบ้านเรา ถ้าบ้านเราปฏิบัติหลักศีล 5 จะไม่มีโจร และศีลข้อ 4 การมุสา ห้วยต้มจะไม่โกหก คนที่ชุมชนบ้านห้วยต้มจะมีการตักน้ำสาบานตนกับ ตะเกียะ ที่เสื่อบ้าน หลังจากเสร็จพิธีสาบานแล้วจะทำอาหารและนั่งข้าวกินข้าวร่วมกัน โดยไม่มีเนื้อ และกิจกรรมแบบนี้จะก่อให้เกิดความสามัคคี ศีลเกิดจากการปฏิบัติ

กล่าวโดยสรุป คือ ชุมชนบ้านห้วยต้ม เกิดจากการมารวมตัวของชนเผ่ากะเหรี่ยงจากเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก ลำปาง ลำพูน หลังจากที่ได้รับฟังการบรรยายธรรมะจากครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จึงทำให้ชาวกะเหรี่ยงเปลี่ยนความคิด เดินทางมาอาศัยอยู่ร่วมกันที่ชุมชนบ้านห้วยต้ม ซึ่งท่านได้ใช้กุศโลบายในการสั่งสอนชาวกะเหรี่ยงให้เข้าใจหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยการเล่านิทาน และพัฒนามาเป็นการสั่งสอนการเทศนา การแสดงธรรม และการแจกหนังสือธรรมะ ชุมชนบ้านห้วยต้ม จึงได้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตการนับถือในสิ่งที่ผิด ปรับเปลี่ยนมาเป็นการน้อมนำหลักธรรมะเข้ามาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต หลังจากการรวมตัวกลายเป็นชุมชน ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จึงได้สร้างผู้นำชุมชน เรียกว่า “ตะเกียะ” เป็นผู้นำชุมชนเพื่อทำหน้าที่ ประสานชาวบ้านกับครูบาชัยยะวงศาพัฒนา และท่านได้สร้างผังเมืองของชุมชนบ้านห้วยต้มไว้เพื่อง่ายต่อการปกครอง ป้องกันและตรวจตรา วางระบบสาธารณูปโภค ให้ชาวบ้านได้รับความสะดวกทั้งระบบน้ำ และระบบไฟฟ้า เป็นการวางแผนด้านการพัฒนาตามหลักรัฐศาสตร์ หลังจากที่ได้รับบุญ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา แต่ร่างกายของท่านยังคงอยู่เพื่อสร้างเป็นกองทุนพัฒนาวัดพระบาทห้วยต้มสืบไป และหน้าที่ในการพัฒนาในชุมชนห้วยต้ม คือ “ตะเกียะ” จะเป็นผู้กำหนดการตามประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ตามความเหมาะสมกับระยะเก็บเกี่ยวพืชผล ชุมชนบ้านห้วยต้มอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี รักษาศีล เจริญภาวนา อยู่กับทุนทางวัฒนธรรมที่ได้สร้างมาด้วยบารมีครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ดังนั้น ชุมชนบ้านห้วยต้มจึงเป็นวัฏจักรในการพัฒนาชุมชนบ้านห้วยต้ม ให้เข้มแข็ง นับเป็นวิถีครูบาชัยยะวงศาพัฒนา อย่างแท้จริง

หลักพุทธวิธีเชิงจริยธรรมของวิถีครูบา

คุณค่าเชิงจริยธรรมของวิถีครูบา หมายถึง หลักปฏิบัติที่ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ปฏิบัติโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการเผยแผ่ธรรม ควบคู่กับการพัฒนาชุมชนให้เกิด

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤติโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

ความเจริญทั้งทางด้านความคิด สติปัญญา และการดำรงชีวิต ที่มีหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นดั่งเข็มทิศ นำทางชีวิตสู่ความเจริญที่ยั่งยืน ซึ่งท่านได้นำมาปฏิบัติ ได้แก่ ความเชื่อ คือ ความเชื่อที่ครูบาชียะวงศาพัฒนา พยายามที่จะสอนชาวเขาให้เข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยใช้กุศโลบายต่างๆ ขึ้นอยู่ในแต่ละเหตุการณ์การยอมรับว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริง หรือมีการดำรงอยู่จริง โดยอาศัยประสบการณ์ตรง การไตร่ตรอง หรือการอนุมาน การเผยแพร่ธรรมะของพระพุทธเจ้า มีเป้าหมายของการเผยแผ่ พระพุทธเจ้าได้ประกาศนโยบายในการประกาศหรือเผยแผ่พระพุทธศาสนาไว้ว่า ให้ออกเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมีเป้าหมายคือ เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก เป็นที่น่าสังเกตว่าพระพุทธเจ้าบอกว่าให้เผยแผ่ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ ไม่ใช่จะไปอ่อนน้อมต่อเทวดาหรือไปขอพึ่งเทวดา ดังนั้น พุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาที่เป็นประโยชน์ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีวิธีการมากมายหลายวิธี ทั้งวิธีการพูด วิธีการทำตัวอย่างให้ดู วิธีการเขียน แต่ไม่ว่าจะเผยแผ่ด้วยวิธีการใดๆ ก็ตาม นักเผยแผ่ไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุสงฆ์ หรืออุบาสกอุบาสิกา จะต้องยึดหลักการไว้ดังนี้ คือ

1. อนุปวาโท ไม่ว่าร้าย ไม่โจมตีใคร
2. อนุปมาโต ไม่ทำร้าย ไม่เบียดเบียนใคร
3. ปาฏิโมกฺเข จ สํวโร ความสำรวมในศีล หรือข้อปฏิบัติอยู่ในกรอบ กติกา วินัย
4. มตตถณฺญา จ ภตฺตสฺมิ รู้จักประมาณในการบริโภคปัจจัยสี่
5. ปตฺตนจสยนาสนํ รู้จักอยู่ในที่สงบ สงัด ไม่คลุกคลีด้วยหมู่คณะมากเกินไป
6. อธิจิตฺเต จ อาโยโค หมั่นฝึกฝนจิตของตนให้มีคุณภาพสูงขึ้น

การเผยแผ่ธรรมะ ของครูบาชียะวงศาพัฒนา มีวิธีการเผยแผ่คล้ายกับการเผยแผ่ธรรมะของพระพุทธเจ้า ในสมัยพุทธกาล เพื่อสืบทอดหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และให้ความรู้แก่ชุมชนที่ยังไม่มีการพัฒนาทางการศึกษา เมื่อเปรียบวิถีครูบากับการเผยแผ่ธรรมะกับหลักธรรมพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมประจำใจเพื่อให้ตนดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์เฉกเช่น พรหมเป็นแนวธรรมปฏิบัติของผู้ที่ผู้ปกครอง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ประกอบด้วยหลักปฏิบัติ 4 ประการ ได้แก่ 1. เมตตา คือ ครูบาชียะวงศาพัฒนา ท่านเป็นผู้มีพรหมวิหารสี่ หลวงพ่อมีความเมตตากรุณา และพรหมวิหารสี่มาแต่เยาว์วัยอย่างหาที่เปรียบมิได้ เพื่อนของหลวงพ่อดังแต่สมัยนั้นแล้วว่า เมื่อสมัยที่ท่านเป็นเด็กระหว่างทางไปหาของหรืออาหารป่า ทุกครั้งที่เห็นสัตว์ถูกกับดักของนายพราน ท่านจะ

ปล่อยสัตว์เหล่านั้นให้มีอิสรภาพเสมอ แล้วจะหาสิ่งของมาทดแทนให้กับนายพราน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับชีวิตของมัน ท่านเป็นผู้มีความเมตตาต่อสรรพสิ่งในโลก มีความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้ชุมชนบ้านห้วยตมมีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์โลกทั่วหน้า

2. กรรณ คือ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านเป็นผู้มีจิตใจอ่อนโยน คิดถึงผู้อื่นก่อนเสมอมีความสงสารอยากคิดช่วยให้ชาวบ้านพ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดปล่อยความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์ ท่านจึงมีแนวคิดที่จะช่วยปลดปล่อยความทุกข์ให้ผู้อื่นเป็นสุข

3. มุทิตา คือ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา มีความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญอกงามยิ่งขึ้นไปเป็นสิ่งที่ นั้นได้ตั้งมั่นในการทำความดี และยินดีช่วยเหลือชุมชนอย่างแท้จริง จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญพบว่า

4. อุเบกขา คือ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านมีความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขารับผิดชอบตนได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสมกับความรับผิดชอบของตน เช่น การเผยแผ่ธรรมะ ท่านจะวางตนเป็นกลาง ไม่โจมตีใคร ความสำรวมในศีล หรือข้อปฏิบัติอยู่ในกรอบ กติกา วินัย ไม่กล่าวร้ายศาสนาอื่น

เมื่อเปรียบคุณค่าเชิงจริยธรรมของวิถีครูบากับความเชื่อการนับถือผีปู่ย่ากับหลักธรรมเรื่องของศีล 5 คือ ศีลพื้นฐานที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้ชาวพุทธทุกคนยึดถือปฏิบัติเป็นหลักของชีวิต ซึ่งชาวกะเหรี่ยงหลังจากที่ได้รับฟังการบรรยายธรรมะของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จึงได้เปลี่ยนแนวคิดและวิถีการดำรงชีวิต ด้วยหลักปฏิบัติ 5 ข้อดังรายละเอียด ต่อไปนี้

ศีลข้อที่ 1 ปาณาติปาตา หมายถึง ชาวกะเหรี่ยง หลังจากเลิกนับถือเรื่องผี ไม่มีการฆ่าสัตว์ เพื่อใช้เป็นเครื่องสังเวยเช่นไหว้ ได้ละเว้นจากการฆ่าชีวิตสัตว์ทุกชนิด โดยการปรับตัวกลับใจมาเจริญภาวนา รักษาศีล กินเจหรืออาหารมังสวิรัตี้ แทนการกินและล่าเนื้อสัตว์

ศีลข้อที่ 2 อทินนาทานาเวรมณี หมายถึง เมื่อทุกคนปฏิบัติ เลิกเสพของมีนเมาละเว้นจากการฆ่าสัตว์ งดเว้นจากการประพฤตินอกใจ ได้แล้ว ชุมชนบ้านห้วยตมจะไม่มีขโมย ไม่มีการลักทรัพย์ ในชุมชนบ้านห้วยตม

ศีลข้อที่ 3 กาเมสุมิสนาจาราเวรมณี หมายถึง การแสดงออกด้านการครองเรือน หญิงที่ยังไม่แต่งงานจะแต่งกายโดยการสวมเสื้อชุดยาวลวด ส่วนผู้หญิงที่แต่งงานแล้วจะใส่เสื้อผ้าสองท่อน และบางเผ่าจะมีรอยสักที่เป็นสัญลักษณ์วงกลมที่ข้อเท้า แสดงว่าผู้หญิงคนนั้นแต่งงานมีคู่ครองแล้ว ชายหนุ่มไม่ควรไปข้องเกี่ยว จึงเป็นการงดเว้นจากการประพฤติดีกาม ละเว้นการประพฤติดีกาม ผิดเมียคนอื่น

ศีลข้อที่ 4 มุสาวาทาเวรมณี หมายถึง คนในชุมชนบ้านห้วยต้ม จะให้ความไว้วางใจกันจึงมีการโกหกกัน เป็นการละเว้นจากการพูดบดบังเท็จ พูดจาโกหก พูดไม่อยู่กับร่องกับรอย

ศีลข้อที่ 5 สุราเมรัยมัชปะมาทตถานาเวรมณี หมายถึง การเลิก การละเว้นจากการดื่มสุราเมรัยและเครื่องดองของมีนเมาทุกชนิด เช่น ขอนี้ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เน้นย้ำว่ามีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นสาเหตุของปัญหา เมื่อสติถูกทำลาย จะนำพามาซึ่งความหายนะ ความสูญเสีย ดังนั้นชาวบ้านในชุมชนจึงปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดไม่ยุ่งเกี่ยวกับของมีนเมา

“...การนับถือผีปู่ย่าของชาวกะเหรี่ยง ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ได้บิณฑบาต สิ่งของที่เป็นความเชื่อ เช่น มิดที่ใช้ในการฆ่าสัตว์ หม้อที่ใช้เลี้ยงผี...” สะท้อนให้เห็นว่า ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านได้แสดงธรรมะและได้ให้แนวคิดในการดำรงชีวิตที่เป็นสุข อย่างแท้จริง โดยการลด ละ เลิก สิ่งที่เป็นสาเหตุของการสร้างเวรกรรมผูกพันกันไปในทุกภพทุกชาติ เพราะทุกชีวิตย่อมรักตัวกลัวตาย เช่นกันทุกชีวิต ศีล เป็นไปตามปกติ ของกาย วาจา ปราศจากเจตนาที่คิดคด จึงทำให้ผู้มีศีลอยู่ในความร่มเย็น ไม่มีภัย ไม่มีเวรกับผู้ใด เพราะฉะนั้นศีลจึงเป็นการรักษากายวาจาให้เป็นปกติ เรียกร้อย ศีลทางกายเช่น ไม่เบียดเบียนสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติดีกาม ไม่เสพเครื่องดองของมีนเมา ศีลทางวาจา เช่น การละเว้นจากการพูดเท็จ.ส่อเสียด เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าศีลนั้นปราบปรามกิเลสอย่างหยาบ ที่ล่องทางกาย และทางวาจา

สรุปองค์ความรู้

พุทธวิธีและวิถีครูบากับการพัฒนาสังคม เป็นทุนทางวัฒนธรรม ที่ดึงมาพัฒนาให้เกิดคุณค่าและมูลค่า อันส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน

ด้านความเชื่อ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา พยายามที่จะสอนชาวเขาให้เข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยใช้กุศโลบายต่างๆ เช่น ความเชื่อการนับถือผีปู่ย่า ความเชื่อเรื่องใจบ้าน ความเชื่อเรื่องการแต่งกาย เป็นความเชื่อที่ท่านเป็นผู้แสดงธรรมะ เพื่อให้ชาว

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤติโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

กะเหรี่ยงเข้าใจหลักธรรมและน้อมนำมาปฏิบัติตาม ชาวกะเหรี่ยงจึงได้เปลี่ยนความคิดและวิถีชีวิตเกิด การเปลี่ยนแปลงคือ มีการรักษาศีล 5 มีความเชื่อ ความศรัทธาและรู้จักเสียสละ ในการพัฒนาชุมชน วางตนเสมอต้นเสมอปลาย สร้างความสามัคคีในชุมชน

ด้านอาชีพ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา สร้างอาชีพให้ชาวเขาได้ประกอบอาชีพที่สุจริต เช่น ฝ้ายทอที่เอวและการแปรรูปจากฝ้ายทอ เครื่องเงิน เครื่องจักสาน ตีเหล็ก การแกะสลักพระพุทธรูปหินทราย การขุดศิลาแลง และบ่อศิลาแลง อาชีพทำนาและการทำไร่เลื่อนลอย เป็นทุนทางวัฒนธรรม ด้านอาชีพ เป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่สั่งสมมาในอดีต มีคุณค่าต่อมนุษย์และความต้องการของสังคม นอกเหนือจากการให้คุณค่าทางเศรษฐกิจ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สามารถนำวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเสริมสร้างการผลิตสินค้าและบริการได้โดยใช้แนวความคิดการสร้างสรรค์คุณค่า รวมถึงการสร้างตราสัญลักษณ์สินค้าเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ด้านวิถีชีวิต ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ปลูกฝังวิถีชีวิตด้วยการสร้างทานสร้างบุญ เช่น การเข้าวัดสร้างบุญ การกินเจหรืออาหารมังสวิรัต มีประเพณีและวัฒนธรรม เป็นการเรียนรู้จากการสืบทอดจากบรรพบุรุษตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นทุนทางวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิต ดำรงชีวิตด้วยความมีเมตตา กรุณา มีความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี การวางใจเป็นกลาง รักษาศีลชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ หมั่นสร้างทานบารมี เป็นตัวอย่างที่ดี คงดารงไว้ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านห้วยต้ม

วิถีครูบากับการพัฒนาชุมชน ด้านบุคคล ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านสร้างผู้นำชุมชน หลังจากการมาอาศัยอยู่ร่วมกันของชาวบ้านที่มีจำนวนมากขึ้น การสร้างผู้นำจึงจำเป็นต้องมีเพื่อให้มีการปกครองและการพัฒนาในอนาคต ท่านวางผังเมืองของชุมชนเพื่อเอื้อต่อการดูแลและตรวจตรา วางระบบสาธารณูปโภค เพื่ออำนวยความสะดวกให้ชุมชน ท่านพัฒนาผู้นำและชุมชนบ้านห้วยต้ม ด้วยการสนทนาหัวข้อธรรม ให้เข้าใจถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พัฒนาชุมชนบ้านห้วยต้ม ให้ความเข้มแข็งทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา เป็นการพัฒนาด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ศีล 5 ชุมชนบ้านห้วยต้ม จึงเกิดการพัฒนาด้านบุคคลสร้างความเข้มแข็งและร่วมปกป้องชุมชนของตนเอง

วิถีครูบากับการพัฒนาชุมชน ด้านชุมชน ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เป็นบุคคลสำคัญทางพระพุทธศาสนา ที่ชาวเขาให้ความเคารพและศรัทธารวมทั้งคนพื้นราบ ซึ่งตอนที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ท่านได้ดำริคิดสร้างศาสนวัตถุ ศาสนสถาน เช่น วัดพระพุทธบาทห้วยต้ม เจดีย์ศรีเวียงชัย เพื่อดึงและปลูกจิตศรัทธาให้เกิดในคณะศิษย์ และเป็นบุคคลสำคัญที่สร้างความเจริญให้แก่วัดและชุมชนพระบาทห้วยต้ม หลังจากท่านได้มรณภาพลงจึงมีประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นสืบทอดมาตั้งแต่

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤติโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

บรรพบุรุษ โดยเฉพาะประเพณีเปลี่ยนผ้าครุบาชัยยะวงศาพัฒนา ชาวบ้านได้ให้ความสำคัญเป็น ประเพณีที่ยิ่งใหญ่ของชุมชน ด้วยความเชื่อและความศรัทธา รวมไปถึงการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว อันทรงคุณค่า สร้างอาชีพและอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้เป็นทุนทางวัฒนธรรม ภายใต้การ ส่งเสริมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม ที่ควรแก่การพัฒนาส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว ของชุมชน

วิถีครูบากับการพัฒนาชุมชน ด้านองค์กร ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านได้พัฒนาองค์กร โดยใช้หลักธรรมสังคหะวัตถุ 4 เป็นบรรทัดฐาน ในการพัฒนาวัด โรงเรียน ในชนบท มีบทบาทอยู่ในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน จึงเป็นการพัฒนาให้ชุมชนบ้านห้วยต้มมีความเข้มแข็ง ทั้งทางด้านการ ปกครอง ผู้นำชุมชน และกิจกรรมที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม คือ การทำบุญใจบ้าน เป็นกิจกรรมที่ สร้างความสามัคคี และมีความเสียสละ และเกิดความเข้มแข็งในองค์กร เป็นการพัฒนาชุมชนตามวิถี ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา สืบไป

คุณค่าเชิงจริยธรรมของวิถีครูบา หมายถึง หลักปฏิบัติที่ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ปฏิบัติ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการเผยแผ่ธรรม ควบคู่กับการพัฒนาชุมชนให้เกิด ความเจริญทั้งทางด้านความคิด สติปัญญา และการดำรงชีวิต ที่มีหลักธรรมคำสอนทาง พระพุทธศาสนาเป็นดัง เข็มทิศ นำทางชีวิตสู่ความเจริญ ที่ยั่งยืน เป็นคุณค่าเชิงจริยธรรมในทาง พระพุทธศาสนา ได้แก่ พรหมวิหาร 4 ศีล 5 หลักการมีส่วนร่วม ความสามัคคี สังคหะวัตถุ 4 อธิบาท 4 หลักธรรมเหล่านี้ล้วนเป็นคุณค่าเชิงจริยธรรมที่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา นำมาพัฒนาชุมชนให้เกิด ความเข้มแข็งตลอดมากล่าวคือ การใช้หลักศีล 5 พรหมวิหาร 4 ในการพัฒนาด้านความเชื่อ หลัก พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมประจำใจเพื่อให้ตนดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐ หลักอธิบาท 4 เป็น คุณธรรมนำความสำเร็จในการประกอบอาชีพ หลักสังคหะวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมสงเคราะห์ซึ่งกันและ กัน และคุณค่าเชิงจริยธรรม ในฐานะเป็นเครื่องมือพัฒนาในชุมชนนั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ซึ่ง ทุนทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ควรต่อยอด ส่งเสริม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการสืบทอดจนกลายเป็นวิถี ครูบาพัฒนาชุมชนด้วยการบูรณาการหลักธรรมในการนำความรู้มาพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งสืบไป

References

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤติโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

กาญจนา แก้วเทพ. (2538). *เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สภา
คาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.

จิรพรรณ กาญจนจิตรา. (2539). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

จิตยา สุวรรณขภู. (2527). *ชุมชนชนบทไทยในการบริหารงานพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร :
โอเดียน สโตร์.

ณรงค์ ศรีสวัสดิ์. (2527). *สังคมวิทยาชนบท*. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ทวี ทิมขำ. (2528). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: โอ เอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

ประเวศ วะสี. (2547). *ทุนทางสังคมกับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน*. องค์ปาฐกในงานสัมมนาการ
จัดทำแผนที่ข้อมูลทางสังคม จังหวัดกาญจนบุรี.

พระครูสิริสุตาภิรมณ์ (ศุภชัย สุทธิญาณ). (2540). *พระชัยยะวงศานุสสติ*. กรุงเทพมหานคร: ป.
สัมพันธ์การพิมพ์.

พระอ่อนแก้ว ชยเสโน. (2539). *ประทีปธรรมในดวงใจ*. กรุงเทพมหานคร: ป.สัมพันธ์การ
พิมพ์.

พระพงษ์ศักดิ์ คมภิรมโม. (2541). *โพธิญาณแห่งล้านนา*. กรุงเทพมหานคร: ป. สัมพันธ์การพิมพ์.

พัฒน์ บุญรัตน์. (2517). *การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: ไทย
วัฒนาพานิช.

พัฒน์ สุจำนงค์ และคณะ. (2525). *การพัฒนาชนบทแบบประสานสำหรับประเทศไทย*.
กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ไพรัตน์ เดชะรินทร์. (2524). *การบริหารงานพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2525). *การพัฒนาชุมชน: เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการพัฒนาชุมชน*.
กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิทยา เชียงกุล. (2525). *การพัฒนาชนบทแบบผสมผสานสำหรับประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: ไทย
วัฒนาพานิช.

วิทย์ วิศทเวทย์. (2519). *จริยศาสตร์เบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.

สนธยา พลศรี. (2533). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 9 เรื่อง “พุทธวิธี และวิถีครูบา กับการแก้ปัญหาวิกฤติโลก”

(The Buddhist and Kruba Methods to Solve the World Crisis) วันที่ 25 มีนาคม 2566

สานิตย์ บุญชู. (2525). *การพัฒนาชุมชน: ชุมชนศึกษาและการวางแผนชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2525). *การพัฒนาชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สุวิทย์ ยิ่งวรพันธ์. (2525). *การพัฒนาชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สุเทพ เชาวลิท. (2524). *หลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง. (2525). *การพัฒนากลุ่มบุคคลและชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อัจฉรา โพธิยานนท์. (2539). *การศึกษากับการพัฒนาชุมชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.